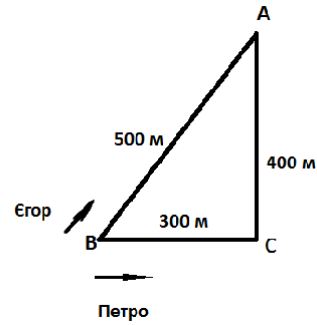
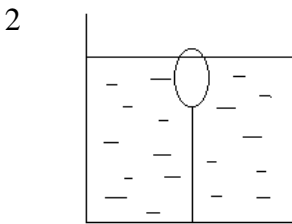

8 клас

- 1 Двоє друзів - Єгор і Петро - влаштували гонки на велосипедах навколо кварталу в дачному селищі. Стартували одночасно з точки B в різні боки, Єгор - уздовж вулиці BA , Петя - вздовж вулиць BC і CA , друзі зустрілися через 4 хвилини в точці A і продовжили гонки з постійними за модулем швидкостями, об'їжджаючи квартал раз по раз в протилежних напрямках. Через який мінімальний час після цієї зустрічі вони знову опиняться разом в точці A ?

Відповідь. Мінімальний час до повторної зустрічі 48 хвилин

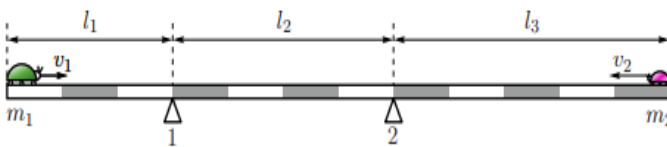
У циліндричній склянці з водою плаває крижинка прив'язана до дна склянки ниткою. Коли крижинка розтанула, рівень води в посудині змінився на Δh . Якою була сила натягу нитки? Площа дна посудини S

Відповідь. $\rho g S \Delta h$, де ρ – густина води

- 3 Камінь масою 0,5 кг, зісковзнувши з похилої площини висотою 3 м, біля основи набув швидкість 6 м/с. Визначте роботу сили тертя.

Відповідь. 6 Дж.

- 4 Однорідна соломинка масою $M=1$ г лежить горизонтально на двох опорах, які поділяють її на ділянки довжиною $l_1 = 6$ см, $l_2 = 8$ см, $l_3 = 10$ см. Два невеликих жуки масами $m_1 = 5$ г і $m_2 = 2$ г, які сиділи на кінцях соломинки, одночасно починають рухатися назустріч з швидкостями $v_1 = 1$ см/с та $v_2 = 4$ см/с.

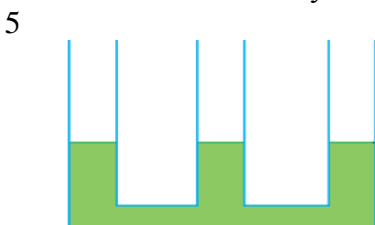

1. Визначити сили реакції опор N_1 і N_2 , які діяли на соломинку до старту жуків. Вважайте $g = 10$ Н/кг.

2. Через який час після старту жуків соломинка перекинеться, якщо ковзання між соломинкою і опорами відсутнє?

між соломинкою і опорами відсутнє?

3. Якою повинна бути маса соломинки, щоб жуки все таки зустрілися?

В трьох однакових сполучених посудинах знаходиться ртуть. В ліву посудину наливають шар води висотою 180 мм, а в праву – висотою 228 мм. На скільки зміниться рівень ртуті в середній посудині, якщо відомо, що ртуть із лівої і правої посудини не витісняється водою повністю? Густина ртуті 13600 кг/м³, густина води 1000 кг/м³.

Задача 2. Жуки

На систему «соломинка + жуки» действуют сила тяжести соломинки Mg , силы реакции опор N_1 и N_2 и силы тяжести жуков m_1g и m_2g . Правило моментов для системы относительно точки 1 имеет вид:

$$m_1gl_1 + N_2l_2 = m_2g(l_2 + l_3) + Mg \left(\frac{l_1 + l_2 + l_3}{2} - l_1 \right).$$

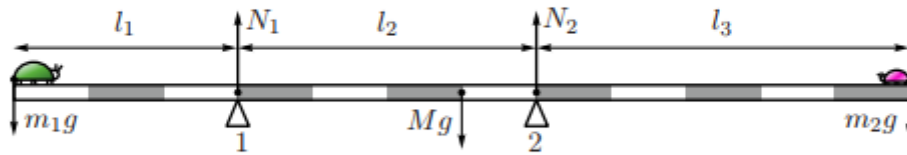

Рис. 8

Тогда:

$$N_2 = \frac{m_2g(l_2 + l_3) + Mg \cdot (l_2 + l_3 - l_1)/2 - m_1gl_1}{l_2} = 15 \text{ мН.}$$

Реакцию опоры в точке 1 в начальный момент времени можно найти из равенства нулю суммы всех сил, действующих на соломинку, или записав правило моментов относительно точки 2:

$$N_1 = \frac{m_1g(l_1 + l_2) + Mg \cdot (l_1 + l_2 - l_3)/2 - m_2gl_3}{l_2} = 65 \text{ мН.}$$

Для произвольного момента времени силы реакций опор равны:

$$n_1(t) = \frac{m_1g(l_1 + l_2 - v_1t) + Mg \cdot (l_1 + l_2 - l_3)/2 - m_2g(l_3 - v_2t)}{l_2};$$

$$n_2(t) = \frac{m_2g(l_2 + l_3 - v_2t) + Mg \cdot (l_2 + l_3 - l_1)/2 - m_1g(l_1 - v_1t)}{l_2}.$$

Полученные уравнения удобно записать в следующем виде:

$$n_1 = N_1 + \frac{g}{l_2}(m_2v_2 - m_1v_1)t;$$

$$n_2 = N_2 - \frac{g}{l_2}(m_2v_2 - m_1v_1)t.$$

С учётом численной подстановки реакция опоры в точке 1 увеличивается со временем, а в точке 2 — уменьшается. Отрыв и опрокидывание соломинки произойдёт через время t_k , когда сила реакции n_2 обратится в ноль:

$$n_2(t_k) = N_2 - \frac{g}{l_2}(m_2v_2 - m_1v_1)t_k = 0,$$

$$t_k = \frac{N_2l_2}{g(m_2v_2 - m_1v_1)} = 4 \text{ с.}$$

Для ответа на третий вопрос найдём время встречи жуков t_0 :

$$t_0 = \frac{l_1 + l_2 + l_3}{v_1 + v_2} = 4,8 \text{ с.}$$

Можно заметить, что время встречи больше времени t_k . Найдём расстояние x от левого края соломинки до места встречи:

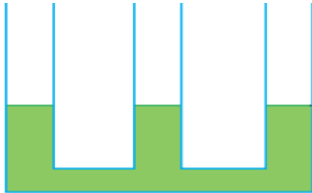
$$x = v_1 t_0 = 4,8 \text{ см} < l_1.$$

Следовательно, место встречи находится левее точки 1. Чтобы в этот момент соломинка не опрокинулась, момент её силы тяжести должен быть не меньше момента сил тяжести жуков:

$$M_0 g \left(\frac{l_1 + l_2 + l_3}{2} - l_1 \right) \geq (m_1 + m_2) g (l_1 - x),$$

$$M_0 \geq \frac{2(m_1 + m_2)(l_1 - x)}{l_2 + l_3 - l_1} = 1,4 \text{ г.}$$

5

В трёх одинаковых сообщающихся сосудах находится ртуть. В левую посудину наливают шар воды высотой 180 мм, а в правую – высотой 228 мм. На сколько изменится уровень ртути в средней посудине, якщо відомо, що ртуть із лівої і правої посудини не витісняється водою повністю? Густина ртуті 13600 кг/м^3 , густина води 1000 кг/м^3 .

Традиционный способ решения

Изобразим на рисунке 1 положение уровней жидкостей в трёх

данных сообщающихся сосудах до и после доливания в них воды.

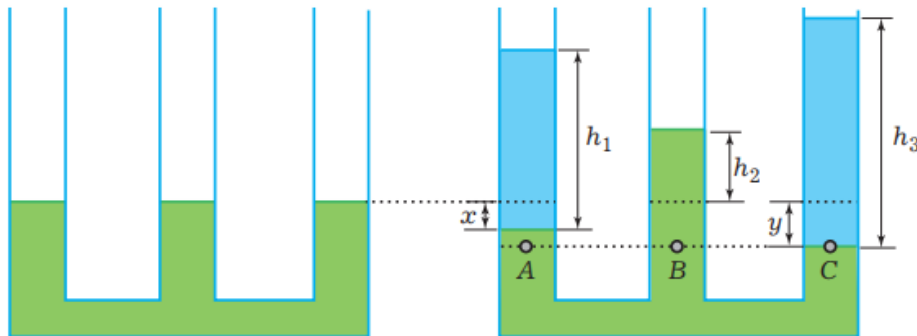

Рис. 1

Пусть в левом сосуде уровень ртути опустится на x , а в правом – на y . Поскольку жидкость несжимаема и площадь сечения сосудов постоянна, уровень ртути в среднем сосуде поднимется на $h_2 = x + y$.

Согласно закону сообщающихся сосудов для однородной жидкости, давления в точках A , B и C , расположенных на одном уровне (уровне границы воды и ртути в правом сосуде), одинаковы.

Давление в точке A создаётся столбом воды высотой h_1 и столбом ртути высотой $(y - x)$:

$$p_A = \rho_0 g h_1 + \rho g (y - x),$$

в точке B – столбом ртути высотой $(x + 2y)$:

$$p_B = \rho g (x + 2y),$$

в точке C – столбом воды высотой h_3 :

$$p_C = \rho_0 g h_3.$$

Приравнивая давления в точках B и C , получим:

$$\rho x + 2\rho y = \rho_0 h_3 \Rightarrow x = \frac{\rho_0}{\rho} h_3 - 2y. (*)$$

Аналогично для точек A и C :

$$\rho_0 h_1 + \rho (y - x) = \rho_0 h_3.$$

Подставив в это уравнение выражение для x , получим

$$\rho_0 h_1 + \rho y - \rho_0 h_3 - 2\rho y = \rho_0 h_3,$$

откуда

$$y = \frac{\rho_0}{3\rho} (2h_3 - h_1).$$

Осталось найти x из выражения (*). Однако не будем торопиться приступать к алгебраическим преобразованиям (вот где находится математическая тонкость, о которой говорилось в начале статьи!). Попробуем угадать, каким должно быть выражение для x . Для этого обратим внимание на наличие определённой симметрии в условии задачи:

левый сосуд ничуть не лучше, но и не хуже правого!

Если всё же догадаться не удалось, делаем несложные преобразования и получаем

$$x = \frac{\rho_0}{3\rho} (2h_1 - h_3).$$

Сравнив выражения для x и y , убеждаемся в том, что они имеют похожий вид, чего и следовало ожидать.

Итак, нам осталось лишь определить искомую величину:

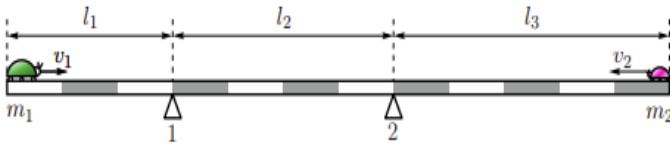
$$h_2 = x + y = \frac{\rho_0}{3\rho} (h_1 + h_3).$$

Подставив числовые значения, получим $h_2 = 10$ мм.

Ответ. 10 мм.

9 клас

- 1 Однорідна соломинка масою $M=1$ г лежить горизонтально на двох опорах, які поділяють її на ділянки довжиною $l_1 = 6$ см, $l_2 = 8$ см, $l_3 = 10$ см. Два невеликих жуки масами $m_1 = 5$ г і $m_2 = 2$ г, які сиділи на кінцях соломинки, одночасно починають рухатися назустріч з швидкостями $v_1 = 1$ см/с та $v_2 = 4$ см/с.

1. Визначити сили реакції опор N_1 і N_2 , які діяли на соломинку до старту жуків. Вважайте $g = 10$ Н/кг.

2. Через який час після старту жуків соломинка перекинеться, якщо ковзання між соломинкою і опорами відсутнє?

між соломинкою і опорами відсутнє?

3. Якою повинна бути маса соломинки, щоб жуки все таки зустрілися?

Розв'язок 8 клас задача 4

- 2 На канікулах Василько з дідусем на дачі залив каток площею близько 100 м². Після морозів почалася відлига з дощем і снігом, а потім знову вдарили морози -10°C . Приїхавши у суботу на дачу, Петя виявив, що приблизно 5% площі катка покрито «Грибами» з льоду - наростами товщиною близько 1 см і площею приблизно 100 см². Петі дуже хотілося покататися на ковзанах, і він вирішив вирівняти каток, «випрасувати» його гарячою праскою. Приблизно скільки часу знадобиться для цього, і чи встигне Петя покататися в неділю?

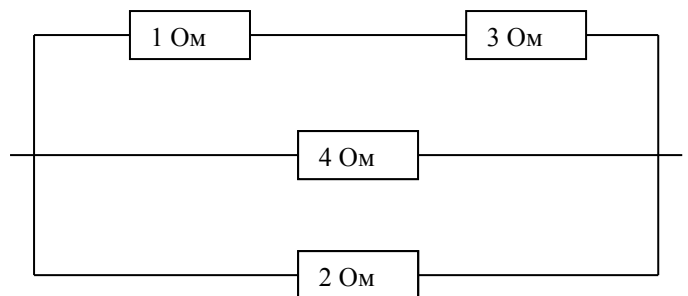
Потужність праски – 2 кВт. Можна вважати, що кожен «гриб» досить розгладити до висоти 1мм, при розгладженні вода нагрівається до $+50^\circ\text{C}$, втрати теплоти на нагрівання навколишнього повітря малі, а втрати часу на розподіл води по достатньої площі льоду і на перехід до наступного «грибу» складають близько 20 секунд.

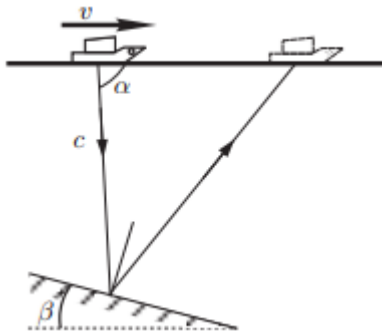
Відповідь: на «вигладжування» катка піде приблизно 6 годин, так що Василько в неділю зможе покататися. (Всього на ковзанці знаходяться 500 крижаних «грибів». Час на плавлення одного «гриба» праскою ≈ 23 секунди, з урахуванням додаткових втрат 20 секунд на один «гриб» витрачається не менше 43 секунд.)

- 3 Чотири резистори, опори яких $R_1 = 1$ Ом, $R_2 = 2$ Ом, $R_3 = 3$ Ом, $R_4 = 4$ Ом, з'єднані так, що загальний опір кола виявився рівним 1 Ом. Визначте потужність струму в резисторі R_2 , коли в резисторі R_3 сила струму дорівнює $I_3 = 3$ А.

Для того, щоб загальний опір кола дорівнював 1 Ом, резистори слід з'єднати так, як показано на рисунку. Спад напруги на кожній з паралельних віток дорівнює 3А (3 Ом + 1 Ом) = 12 В, а потужність струму в

резисторі опором 2 Ом становитиме: $\frac{(12\text{В})^2}{2\text{Ом}} = 72$ Вт

Швидкісний катер, рухаючись від берега зі швидкістю v , проводить дослідження морського дна методом ультразвукової локації, надсилаючи короткі ультразвукові сигнали під кутом α до поверхні моря. При досягненні дна сигнал відбивається під тим же кутом, що і падав (див. мал). Нехтуючи розсіюванням, визначте кут нахилу дна β , якщо відбитий сигнал досягає катера при куті $\alpha = \alpha_0$. Швидкість звуку у воді вважати відомою.

Решение 103. Пусть точки A и B на рис. 228 характеризуют положение катера в момент отправления и приема ультразвукового сигнала. Проведем перпендикуляр OC к поверхности морского дна до пересечения с прямой AB в точке C (см. рис. 228). Поскольку по условию OC является биссектрисой угла $\angle AOB$ треугольника AOB

$$\frac{AC}{CB} = \frac{AO}{OB}$$

и при постоянстве скоростей v и c получаем, что времена прохождения участков AC катером и AO — ультразвуковым лучом одинаковы и равны некоторой величине t_1 . Проведем из точки O перпендикуляр OD на прямую AB . Угол $\angle DOC$ равен β (по построению).

$$\operatorname{tg} \beta = \frac{DC}{OD}, \quad DC = vt_1 - ct_1 \cos \alpha, \quad OD = ct_1 \sin \alpha,$$

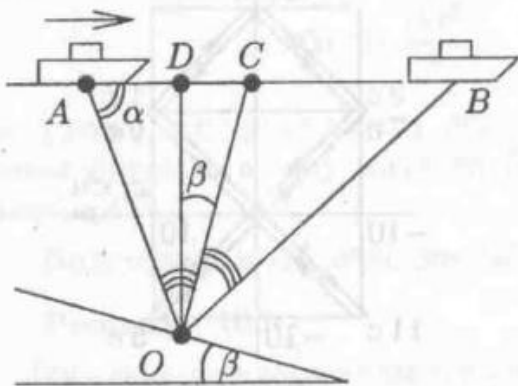

Рис. 228

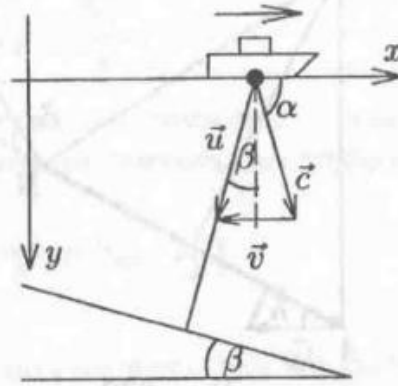

Рис. 229

В тот момент, когда $\alpha = \alpha_0$, после подстановок получим:

$$\operatorname{tg} \beta = \frac{v - c \cdot \cos \alpha}{c \cdot \sin \alpha}.$$

Можно решить эту задачу и другим способом, в системе отсчета, связанной с катером.

В ней вектор скорости посланного сигнала $\vec{u} = \vec{c} - \vec{v}$. Он должен быть перпендикулярен дну, иначе отраженный сигнал не сможет достичь катера (см. рис. 229). Из рисунка видно, что

$$\operatorname{tg} \beta = \frac{u_x}{u_y},$$

где $u_x = v - c \cdot \cos \alpha$, $u_y = c \cdot \sin \alpha$, откуда

$$\operatorname{tg} \beta = \frac{v - c \cdot \cos \alpha}{c \cdot \sin \alpha}.$$

Задача 4. Эхолот

Будем решать задачу в системе отсчета, связанной с катером. В ней вектор скорости посланного сигнала $\vec{u} = \vec{c} - \vec{v}$.

Он должен быть перпендикулярен дну, иначе эхо-сигнал не сможет достичь катера. Из рисунка 11 видно, что $\operatorname{tg} \beta = \frac{u_x}{u_y}$, где $u_x = c \cos \alpha - v$,

$u_y = c \sin \alpha$. Следовательно, $\operatorname{tg} \beta = \frac{c \cos \alpha - v}{c \sin \alpha}$.

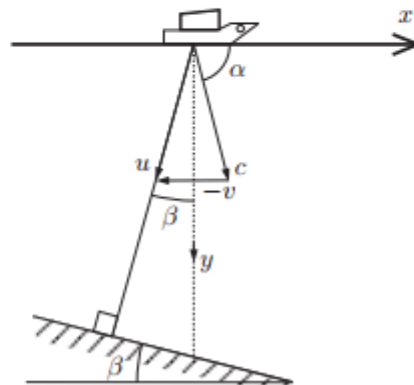

Рис. 11

- 5 Людина спочатку розглядала зірку на небозводі, а потім перевела очі на книжку, розташовану на відстані найкращого зору (25 см). Обчислити зміну головної фокусної відстані кришталіка ока.

$$F_1 - F_2 = f^2/(f+25)$$

10 клас

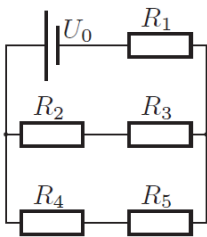
- 1 Яку роботу потрібно виконати людині, щоб за 14 с піднятися вгору на висоту 30 м по ескалатору метро, стрічка якого рухається вниз зі швидкістю 2 м/с? Кут нахилу ескалатора до горизонту 45° . Маса людини 70 кг.

34,2 кДж

- 2 Людина спочатку розглядала зірку на небозводі, а потім перевела очі на книжку, розташовану на відстані найкращого зору (25 см). Обчислити зміну головної фокусної відстані кришталіка ока.

$$F_1 - F_2 = f^2/(f+25)$$

3

На якому з резисторів електричного кола виділяється найбільша потужність? Опори резисторів: $R_1 = 1$ кОм, $R_2 = 2$ кОм, $R_3 = 3$ кОм, $R_4 = 4$ кОм, $R_5 = 5$ кОм.

Через резистори R_2 і R_3 течёт один и тот же ток. По закону Джоуля–Ленца $P = I^2R$. Если сила тока, идущего через два резистора, одинакова, то на резисторе с большим сопротивлением выделяется большая мощность, то есть $P_3 > P_2$. Аналогичным образом получим, что $P_5 > P_4$.

Сопротивление двух ветвей (с R_2, R_3 и R_4, R_5) равно:

$$R_{AB} = \frac{(R_2 + R_3)(R_4 + R_5)}{R_2 + R_3 + R_4 + R_5} = \frac{45}{14} \text{ кОм.}$$

Общее сопротивление:

$$R_{\text{общ}} = R_1 + R_{AB} = \frac{59}{14} \text{ кОм.}$$

Сила тока, проходящего через батарею:

$$I_{\text{общ}} = \frac{U_0}{R_{\text{общ}}} = U_0 \cdot \frac{14}{59} \text{ мА.}$$

Этот ток распределяется между двумя ветвями обратно пропорционально сопротивлениям ветвей:

$$\frac{I_{23}}{I_{45}} = \frac{R_4 + R_5}{R_2 + R_3} = \frac{9}{5} = 1,8.$$

Тогда:

$$I_{23} = 1,8I_{45}, \quad I_{\text{общ}} = I_{23} + I_{45} = 2,8 I_{45}.$$

$$P_1 = I_{\text{общ}}^2 R_1 = 7,84I_{45}^2 R_1 = 7,84I_{45}^2,$$

$$P_5 = I_{45}^2 R_5 = 5I_{45}^2,$$

$$P_3 = (1,8I_{45})^2 R_3 = 9,72I_{45}^2.$$

Видно, что наибольшая мощность выделяется на резисторе R_3 .

- 4 У вагоні, що рухається горизонтально з постійним прискоренням $a = 3 \text{ м/с}^2$, висить на дроті вантаж масою $m = 2 \text{ кг}$. Визначити силу натягу проволочки T і кут α її відхилення від вертикалі, якщо вантаж нерухомий відносно вагона. $g = 9,8 \text{ м/с}^2$

$$\left. \begin{aligned} ma &= F_H \sin \alpha & (1) \\ 0 &= F_H \cos \alpha - mg & (2) \end{aligned} \right\}$$

Отсюда $\operatorname{tg} \alpha = \frac{a}{g}, \alpha = 17^\circ$

$$F_H = m\sqrt{g^2 + a^2} = 20,5 \text{ Н}$$

- 5 У посудину налито дві рідини, які не змішуються, що мають густину ρ_1 і ρ_2 та товщини шарів h_1 і h_2 відповідно. На поверхню верхньої рідини поклали маленьке тіло, яке ідеально обтікається. Тіло, падаючи, досягає дна у той момент, коли його швидкість дорівнює нулю. Визначте густину речовини, з якої виготовлено тіло. (В'язке тертя в системі не враховувати).

При падінні сила Архімеда виконує від'ємну роботу на першій ділянці: $A_1 = -F_{A_1} \cdot h_1$, на другій ділянці $A_2 = -F_{A_2} \cdot h_2$. З іншого боку, сила тяжіння виконує роботу: $A_{T1} = mgh_1$ і $A_{T2} = mgh_2$. Відомо: $F_{A_1} = g\rho_1V$, $F_{A_2} = g\rho_2V$ та $m = \rho V$.

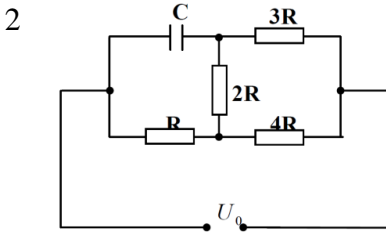
Отже, остаточно отримаємо:

$$-gV(\rho_1 h_1 + \rho_2 h_2) + mg(h_1 + h_2) = 0;$$

$$\rho = \frac{\rho_1 h_1 + \rho_2 h_2}{h_1 + h_2}.$$

- 1 Яку мінімальну роботу потрібно виконати, щоб тіло масою m , яке перебуває на поверхні Землі, перетворилось на штучний супутник Сонця? Робота сил опору повітря складає n -ту частину роботи, яку визначаємо.

2 $GmM_3n/(n-1)R_3$

Знайдіть заряд на конденсаторі

$$q = CU_{0c} \quad (1)$$

$$U_{0c} = U_1 + U_2;$$

$U_0 = U_1 + U_2 + U_3$ (2), где U_1, U_2, U_3 - соответственно падения напряжений на резисторах $R, 2R, 3R$ (рис. 48).

$$I_0 = \frac{U_0}{R + \frac{(2R + 3R)4R}{2R + 3R + 4R}} = \frac{9}{29} \frac{U_0}{R} \quad (3)$$

$$U_2 + U_3 = U_4; \quad I_0 = I_1 + I_2; \quad U_2 = I_1 \cdot 2R;$$

$$U_3 = I_1 \cdot 3R; \quad U_4 = I_2 \cdot 4R;$$

$$\frac{I_1}{I_2} = \frac{4R}{2R + 3R} \Rightarrow I_1 = \frac{4}{9} I_0$$

$$U_3 = \frac{12}{29} U_0; \quad U_{0c} = U_1 + U_2 = U_0 - U_3 = \frac{17}{29} U_0; \quad q = \frac{17}{29} CU_0$$

- 3 Два вагони, маси яких M_1 і M_2 , рухаються на зустріч один одному зі швидкостями відповідно v_1 і v_2 . При зіткненні відбувається стискування чотирьох однакових буферних пружин, після чого вагони розходяться. Знайдіть максимальну деформацію кожної пружини, якщо її жорсткість дорівнює k

За законом збереження імпульсу маємо: $M_1 \bar{v}_1 + M_2 \bar{v}_2 = (M_1 + M_2) \bar{v}$, де v – швидкість руху обох вагонів після зіткнення. Тоді $v = \frac{M_1 v_1 - M_2 v_2}{M_1 + M_2}$.

Визначимо зміну кінетичної енергії:

$$\begin{aligned} \Delta E &= \frac{M_1 v_1^2}{2} + \frac{M_2 v_2^2}{2} - \frac{(M_1 + M_2) v^2}{2} = \\ &= \frac{M_1 v_1^2}{2} + \frac{M_2 v_2^2}{2} - \frac{M_1 + M_2}{2} \left(\frac{M_1 v_1 - M_2 v_2}{M_1 + M_2} \right)^2 = \\ &= \frac{1}{2(M_1 + M_2)} [M_1 M_2 v_1^2 + 2M_1 M_2 v_1 v_2 + M_1 M_2 v_2^2] = \frac{M_1 M_2}{2(M_1 + M_2)} [v_1 + v_2]^2. \end{aligned}$$

Оскільки механічна енергія зберігається, то зміна кінетичної енергії буде: $\Delta E = \frac{4kx^2}{2}$, де k – жорсткість пружини, x – деформація пружини.

$$\text{Тоді отримаємо рівність: } \frac{4kx^2}{2} = \frac{M_1 M_2}{2(M_1 + M_2)} [v_1 + v_2]^2,$$

$$\text{звідки: } x = \frac{(v_1 + v_2) \sqrt{M_1 M_2}}{2 \sqrt{k(M_1 + M_2)}}.$$

- 4 У посудину налито дві рідини, які не змішуються, що мають густину ρ_1 і ρ_2 та товщини шарів h_1 і h_2 відповідно. На поверхню верхньої рідини поклали маленьке тіло, яке ідеально обтікається. Тіло, падаючи, досягає дна у той момент, коли його швидкість дорівнює нулю. Визначте густину речовини, з якої виготовлено тіло. (В'язке тертя в системі не враховувати).

При падінні сила Архімеда виконує від'ємну роботу на першій ділянці: $A_1 = -F_{A_1} \cdot h_1$, на другій ділянці $A_2 = -F_{A_2} \cdot h_2$. З іншого боку, сила тяжіння виконує роботу: $A_{T_1} = mgh_1$ і $A_{T_2} = mgh_2$. Відомо: $F_{A_1} = g\rho_1 V$, $F_{A_2} = g\rho_2 V$ та $m = \rho V$.

Отже, остаточно отримаємо:

$$-gV(\rho_1 h_1 + \rho_2 h_2) + mg(h_1 + h_2) = 0;$$

$$\rho = \frac{\rho_1 h_1 + \rho_2 h_2}{h_1 + h_2}.$$

- 5 Важка кулька, підвішена на нитці, довжиною $\ell = 1$ м, описує коло в горизонтальній площині (конічний маятник). Знайти період обертання кульки, якщо маятник знаходиться в ліфті, що рухається з постійним прискоренням $a = 5$ м/с², спрямованим вниз. Нитка складає з вертикаллю кут $\alpha = 60^\circ$

11.17. Полное ускорение шарика относительно Земли равно сумме центростремительного ускорения $\vec{a}_y$ и ускорения лифта $\vec{a}_0$: $\vec{a} = \vec{a}_y + \vec{a}_0$

Применяя к шарикау второй закон Ньютона в проекциях на центростремительную ось X и вертикальную ось Y (рис. 50)

$$\left. \begin{aligned} ma_\delta &= F_H \sin \alpha & (1) \\ ma_0 &= mg - F_H \cos \alpha & (2) \end{aligned} \right\}$$

$$\text{Отсюда } \frac{a_y}{g - a_0} = \operatorname{tg} \alpha \quad (3)$$

$$a_y = \frac{v^2}{R} = \left(\frac{2\pi R}{T} \right)^2 \frac{1}{R} = \frac{(2\pi)^2 R}{T^2} \Rightarrow$$

$$T = 2\pi \sqrt{\frac{R}{a_y}} = 2\pi \sqrt{\frac{l \sin \alpha}{(g - a_0) \operatorname{tg} \alpha}}$$

$$= 2\pi \sqrt{\frac{l \cos \alpha}{(g - a_0)}} \approx 2c$$

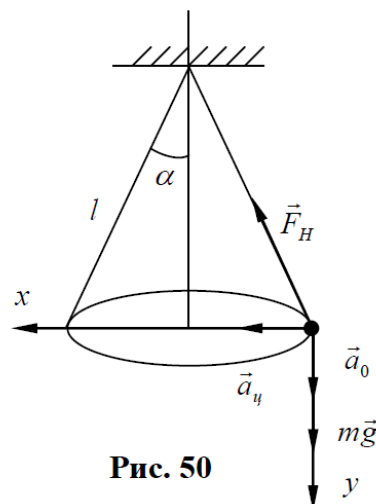

Рис. 50

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Провести експеримент і описати послідовність дій та вимірювань при його проведенні. Пояснити як за допомогою отриманих з експерименту результатів обчислити потрібну величину. (10 – 11 розрахувати похибки експерименту).

8 клас

Провести експеримент і описати послідовність дій та вимірювань при його проведенні. Пояснити як за допомогою отриманих з експерименту результатів обчислити потрібну величину. (10 – 11 розрахувати похибки експерименту).

Обладнання

Лінійка, дерев'яна паличка, шматочок пластиліну (за потреби), монета відомої маси (буде повідомлена додатково).

Завдання

1. Визначити масу лінійки;
2. Визначити тиск, який чинить лінійка, коли лежить на столі.
(При виконанні розрахунків важайте $g = 9,8\text{Н/кг}$).

9 клас

Провести експеримент і описати послідовність дій та вимірювань при його проведенні. Пояснити як за допомогою отриманих з експерименту результатів обчислити потрібну величину. (10 – 11 розрахувати похибки експерименту).

Обладнання

Лінійка, дерев'яна паличка, шматочок пластиліну (за потреби), монета відомої маси (буде повідомлена додатково), монета невідомої маси.

Завдання

1. Визначити масу другої монети;
2. Визначити масу лінійки.

10 клас

Провести експеримент і описати послідовність дій та вимірювань при його проведенні. Пояснити як за допомогою отриманих з експерименту результатів обчислити потрібну величину. (10 – 11 розрахувати похибки експерименту).

Обладнання

Кобка сірників, аркуш паперу (А4), міліметровий папір, (можна додатково використати власну лінійку і олівець, якщо є потреба).

Завдання

Визначити коефіцієнт тертя між аркушем паперу і двома «меншими» гранями коробки сірників

11 клас

Провести експеримент і описати послідовність дій та вимірювань при його проведенні. Пояснити як за допомогою отриманих з експерименту результатів обчислити потрібну величину. (10 – 11 розрахувати похибки експерименту).

Обладнання

Скляна призма, міліметровий папір, (можна додатково використати власну лінійку і олівець, якщо є потреба).

Завдання

Визначити показник заломлення скла, з якого виготовлена призма.